

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 59 — Субота, 14 фебруар 1953

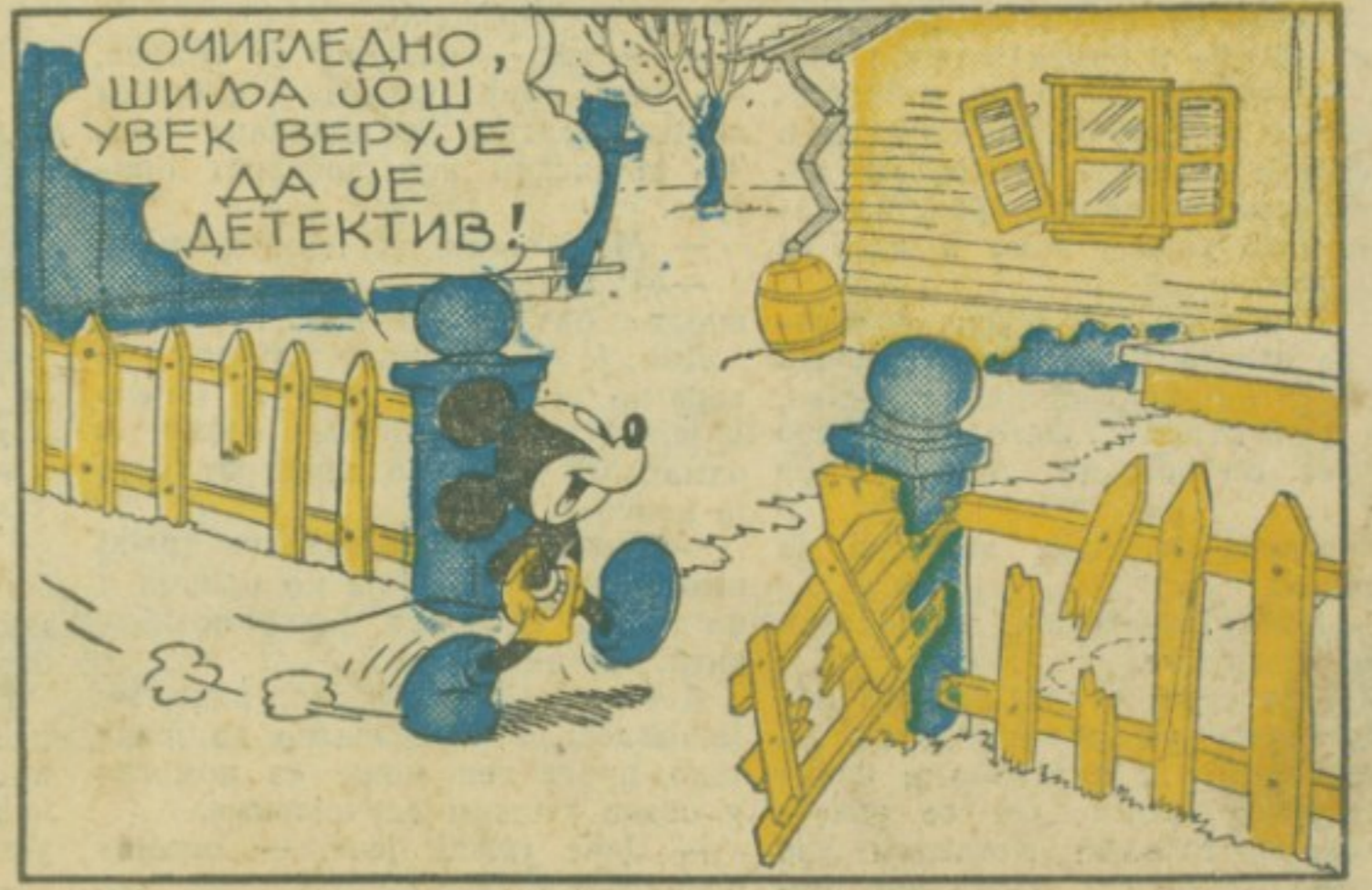

ШИЛОА
ДЕТЕКТИВ

рашно
лукавство

ЦРТА И ПИШЕ: ВОЛДИЗНИ

После
ЕКСПЛОЗИЈЕ
ШИЛОВИНЕ
ЛАБОРАТОРИЈЕ
МИКИ ЈЕ
НЕКОЛИКО ДАНА
БИО НА МИРУ.
МЕЂУТИМ,
ЈЕДНОГ ДАНА...

Жубер који је скренио ток Голфске струје

(18)

Дрхтавим рукама дечак је дохватио окрвављени златни чекић и пошао даље. На крају ходника још једном је застао и осушнуо. Све је било мирно.

Стигао је до округлог предворја, до врата које воде у лабораторију. А шта ако су закључана?... Нису! Притиснуо је кључ и отворио их. У лабораторији је било мрачно. Али, кроз пукотину на другим вратима продрала је уска светла трака. Жирол је будан! То је његова соба; значи да још ради.

Робер је тихо закуцао. Унутра се ништа није покретало. Закуцао је јаче. Потом се зачуо нечији лагани ход и врата се отворише. Сноп светлости паде на дечака. Пред њим је стајао Жирол. Једним прекићућим, а у исто време и заповедничким покретом руке, Робер му стави на знање да жели да уђе и одмах затвори врата са собом. Брзо и узбуђено, испричао је све; обавестио га је о Жанином открићу, описао му вечеру, поменуо опојно средство које је неко усую у вино и како се пробудио.

— Сви леже као мртви. А можда ће заиста и да умру. Можда то није ни било опојно средство, већ неки отров... Зато сам дошао до вас. Ви ћете ми помоћи, зар не?...

Дечакова енергија заразила је научника:

— Тренутак само, да понесем неке препарате.

Жирол стрпа у џеп некаке бочице пуне разнобојних течности, једну кутију с пилулама и џепну електричну лампу. Он се обазре унаоколо, тражећи погледом још нешто. Затим се задовољно насмеши, разгину хрпу хартија на писаћем столу, извуче отуда малу стаклену бочицу пуну неког тамног зрњива и пажљиво је стави у горњи џеп свога прсиња.

— Назив само да ме не турнеш, — рече Роберу, — јер ово су све саме бомбе.

— У реду, господине професоре, — одговори дечак, који није схватио шта је старац хтео тиме да каже, али га није питао за објашњење. Он само баци летилички поглед на научникове ноге

и виде да је обоу меке папуче. Према томе, нема опасности да ће их његов ход одати. У ходнику је владала потпуна тишина.

Кад је Жирол, улазећи у дворану са стубовима, угледао стражара како непомично седи, трже се у плашом. Али га Робер умири:

— Не бојте се, није више опасан!

У дворани се ништа није изменило. Заточеници су лежали у мраку, исто онако како их је Робер оставио. Жирол је хитке пружио дечаку џепну лампу, узео са стола боцу, налио у чашу мало вина и лизнуо га.

— Одмах сам помислио да је то... Мој властити производ! Није ми било ни на крај памети да ће га овај нитков за то употребити.

— Морају ли умрети? — упита дечак пренеражено.

— А не, — осмехну се Жирол, — они само спавају дубоким сном. Средство је прилично јако. То је сасвим нов препарат опијума.

— Можете ли их пробудити?

— Разуме се, одмах... врло просто, брзо и сигурно...

Док је то говорио, Жирол је спретно припремао иглу за инјекције, засукао Жуберов рукав и одмах му убризгао препарат који је понео са собом.

— Тако, мали, а сада га трљај што можеш снажније по рукама и ногама, а ја ћу се дотле позабавити другима.

Дечак га је послушао, нако му је изгледало невероватно да један тако прост лек може да помогне у овако тешким случајевима.

— Јаче трљај, јаче, — опомињао га је професор.

И заиста, дечак је убрзо осетио под рукама како се крвни судови пуне и тело загрева; Жубер је полако долазио к себи.

После четврт часа, пробудили су се и остали. Додуше, сасвим клоунски и растројени. Захвалише се научнику што их је спасао и похвалише Роберову срчаност и присебност.

Почели су да већају шта да раде. У једном су сви били сложни: неће дозволити да их покољу као жагањце... Али, борити се против чита-

ве фанатичне хорде било је безнадежно. Најбоље је било прећи одмах у напад. Али где, када и како? Жубер је почео да излаже свој план:

— Ја сматрам да је најважније да продremo некако до дон Агостино, да га се некако докопамо и запретимо му да ћемо га убити ако нас не пусти. Чим он буде у нашим рукама, неће ни чувари, ни слуге, ни свештеници смети ништа да предузму против нас.

— Тако је! И ја сам за то — добаши Жирол и извади из џепа стаклену бочицу коју је узео са свог писаћег стола. — Срећом, понео сам ово са собом. Погледајте! Свако зрно које овде видите у стању је да разбије десет тона гранита при најмањем потресу. А у овој бочици има равно четири стотине осамдесет и два таква зрна.

Ово научно објашњење следило је и нехотице крв у жилама свих присутних, али он то није приметио и са осмехом им је показивао бочицу, осветљавајући је електричном лампом. Затим је безбрижно наставио:

— Дон Агостино ме је начинио убицом; ви сте ми то доказали, Жубер... Признајем, несвесно сам постао убица. Али овога пута ћу бар знати кога убијам и зашто.

Научник, иначе тако благ и тих, плану срдбом. Нека одлучна суровост огледала му се на лицу. Изненађени поручник бојажљиво га је упитао:

— А шта то спремате, господине професоре?

— Ствар је врло проста, — одговори му научник мирно. — Потражићу дон Агостино, рећи ћу му у лице да је нитков и да је моја света дужност да га уништим као дивљег звер. Притом ћу испустити ову стаклену бочицу...

— А онда?

— Ништа више... Онда ће све одлетети у зрак... он, ја, његови телохранитељи, његови свештеници, његови поданици, његов град и, што је најважније, онај бедем од корала. Тиме ћу поправити све оно зло које сам проузроковао, а истовремено казнити човека који је крив за све то. Живот на земљи опет ће се развијати нормалним током. Шта хоћете више од тога?

— Ја бих пре свега желео да одавде изађем жив!

— Да, имате право, — присети се Жирол. — На то нисам ни мислио; и ви бисте заједно с нама одлетели у ваздух.

Старац се почеша по глави, премисљајући:

— Хм... ништа паметније не умем да смислим.

— Ипак, постоји и друго решење: побећи!

— Одлично! — узвикну старац радосно. — А ја ћу испустити своју бочицу тек кад ви сви одете. Пристајем.

— Не, и ви ћете побећи с нама. Повешћемо са собом и дон Агостино. Тако ће се спасти од разарања ова варош под морем, која с научном гледишта заслужује да буде сачувана. Ви ћете бацити у ваздух само корални бедем и поћи ћете заједно с нама у Европу. Бићете главни сведок и тужилац у великом спору који ће цео цивилизовани свет повести против оног чудовишта.

Жирол климну главом у знак одобравања:

— Ви сте и сад исти онакви какви сте били у школи: увек за најпрактичније решење. Искрено да вам признам, мени тако шта заиста никад не би пало на памет.

У том тренутку са улаза допре тихи узвик Пероа, који је тамо стајао на стражи:

— Позите!

Чуо се бат корака и жагор. Приближавали су се неки људи, разговарајући међу собом без икакве обазривости. Они су очигледно били сигурни да заточеници чврсто спавају и да их чува њихов стражар.

— Ми смо изгубљени, — прошапта Обри, — то су наше убице.

— Свега их је шесторица, — јави Перо с врата.

— Онда значи да треба приметити борбу! — рече Жубер.

Гласови су постајали све разговретнији. Поручник је издао наређење: скочити на Мексиканце, оборити их и разоружати... Све то са што је могуће мање буке и галаме.

Мадек и Бује брзо су одвукли леш убијеног Ацтека у један мрачан угао, да његово присуство не би опоменуло остале. Жирол се са Жаном сакрио иза једног стуба, да

девојка не би страдала у општем метежу, а Обри и Робер седоше поново за сто, правећи се као да спавају. Они су знали да ће са владајућим непријатељем једино ако их нападну изненадно.

Изненађење је заиста било потпуно и поразно за Мексиканце.

Шест стражара, са Кохуатлом начелу, појавише се на улазу. Свештеник је за часак оклевао, па је онда, ништа не слутећи, ушао са својим пратиоцима у полумрачну дворану. Прихватио столу и Кохуата, злобно, се смешећи, рече на шпанском својим пратиоцима:

— Напитак белог чаробњака био је добар. Ови ће се људи по свој прилици пробудити тек испод ножа, али где ли је само ћерка богова? Па и она би морала да буде са осталима... А...

Узвик му је застао у грлу, јер га је Обри, на Жуберов знак, ишчепао за гушу. У исто време Робер је својим чекићем погодио другог Ацтека у чело, а трећи је пао од Жуберовог ножа, који је овај малопре узео од убијеног стражара. Три морнара су такође оборили своје противнике. Један је, сав преплашен, покушао да побегне, али је налетео на Пероа, који је стајао на стражи поред улаза, и одмах пао од његовог удара.

У том тренутку Жубер је дохватио свој пријатељу сликару, који је још увек стегао свештеников врат:

— Немој да задавиш тога ниткова. Он ће нам добро послужити као талац.

Готово угушен, првосвештеник је исколачио очи од ужаса. Његово и иначе тамно лице постало је црно као земља. Дрхтао је и тетурало се.

Мадек и Перо га дохватише, чврсто га свезаше каишевицама, а у уста му угураше убрбус.

Пошто су разоружали побеглине Ацтеке, њихове криве сабље поделише међу собом. Жани дадоше један кратак бодеж. Једино је Жирол одбио да се ма чиме наоружа.

Потом Жубер приђе свештенику. Он га погледа право у очи и рече му строго:

— Ти си дошао да видиш шта је с нама?

Кохуатл је климао главом, јер није могао да говори.

— Хтео си да одведеш госпођицу Миранду? Да, а онда да се вратиш? Да... Значи ли где се сада налази твој господар?

Свештеник је одречно одмахнуо главом.

— Не?... Заиста не?... Добро, онда ћу те убити, јер ми више ниси потребан.

— Наставиће се —

Робин Худ и његова дружина

33
ЗВЕСТИ

РОБИН УОПШТЕ НИЈЕ ПОГЛЕДАО ЕРИКА И МАЛОГ ДОНА

ПОРУКА ОД ШЕРИФА ГОСПОДАРУ!

ДА ВИДИМ ШТА ЈАВЉА!

ЗАРОБЉЕНИЦИ? ВИДИ ИМ СЕ НА ЛИЦУ ДА ЗАСЛУЖУЈУ КОНОПАЦ!

НЕСПОСОБНЕ БУДАМЕ! НИСУ УСПЕЛИ!

ТАЈАНСТВЕНА ПОРУКА РАЖЕСТИЛА ЈЕ РИБОБРАДОГ РОЈЕРА

МОГУ ЛИ ВАМ ПОМОЋИ, ГОСПОДАРУ?

СПРОВЕШЉУ ШТО САМ НАУМИО, ПА БИЛО ШТА БИЛО!

ЗАТВОРИТЕ ИХ У КЛУУ! СЊИМА ЊЕМО СЕ ПОСЛЕ ОБРАЧУНАТИ!

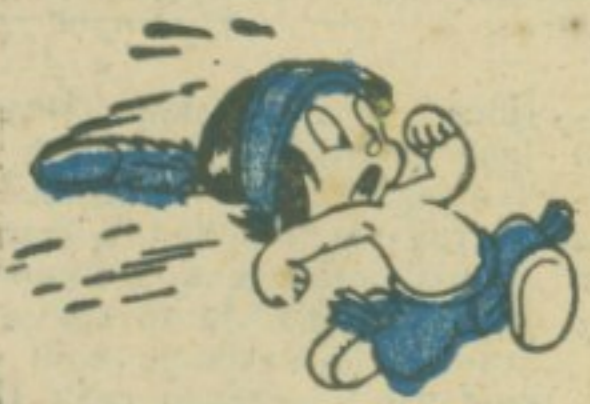
ЈА ЋУ ИХ СПРОВЕСТИ!

РОБИН ЈЕ НА ТАЈ НАЧИН САЗНАО ГДЕ ЈЕ ТАМНИЦА!

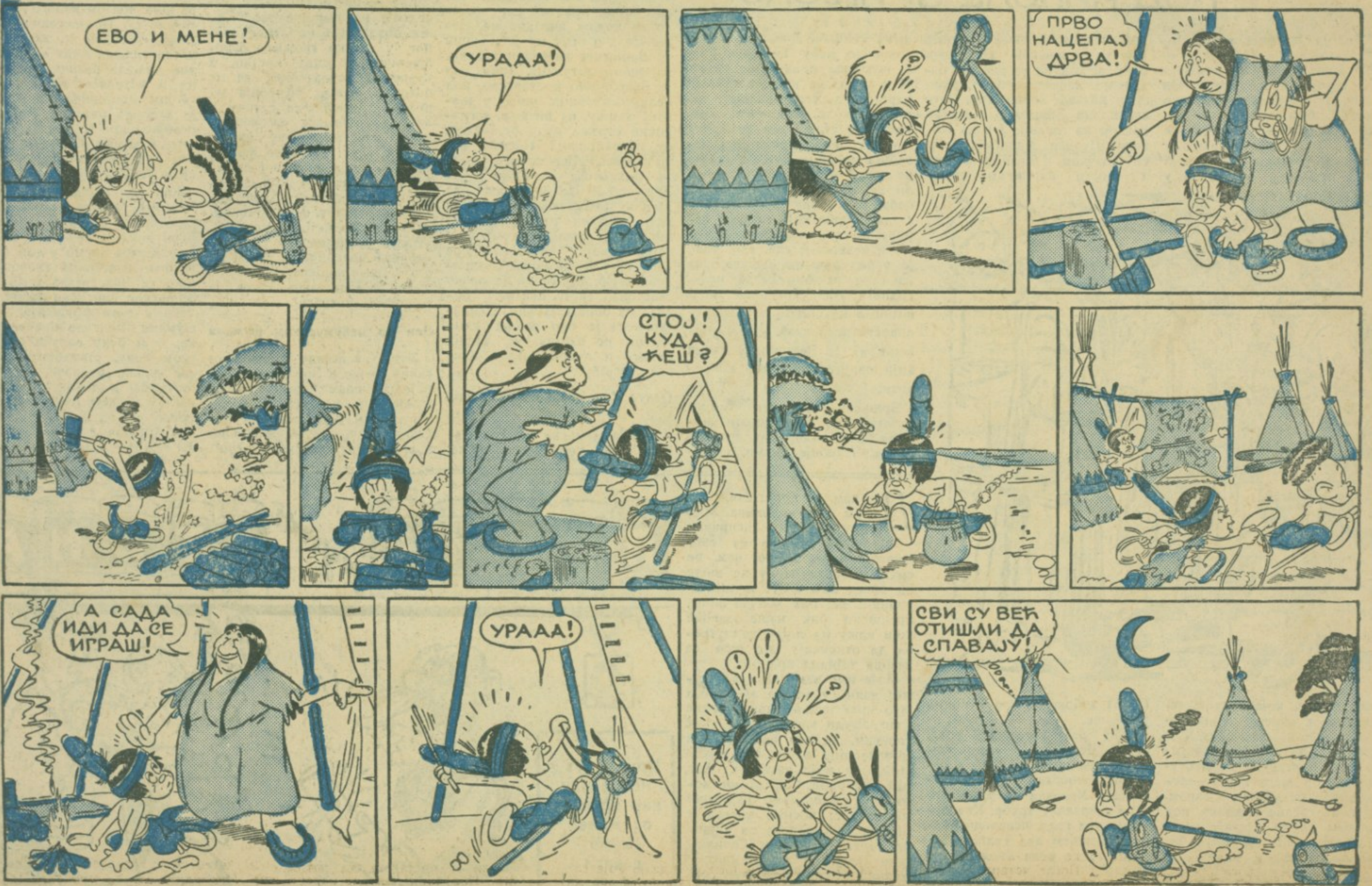
ТУ ВАМ ЈЕ МЕСТО, РАЗБОЈНИЦИ! ТЕШКО ВАМА КАД ВАМ ОПЕТ ДОЂЕМ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

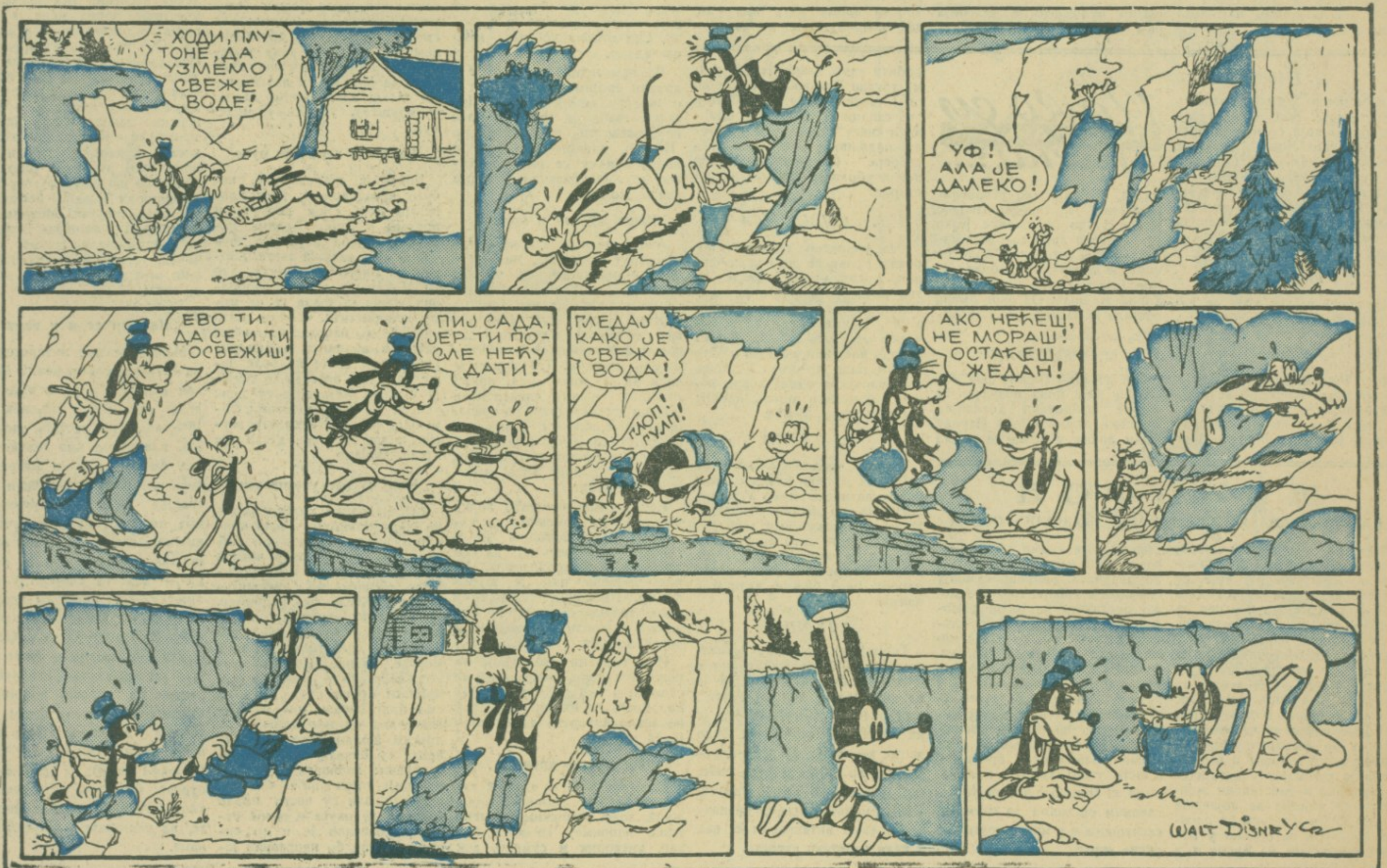

МАЛИ ХИЏАВАТА

WALT DISNEY

ПЛУТОН ГАСИ ЖЕЋ

WALT DISNEY CO

МИСИЈА Евлије Челебије КОД НИКОЛЕ ЗРИЊСКОГ

Евлија Челебија, турски путописац из XVII века, обишао је многе земље и научно многе језике. Он је пропутовао цело турско царство, био је у Персији и Месопотамији, а у Европи је прошао Немачку, Холандију Шведску, Пољску и Русију. Своја путовања описао је у

везира ишао је и у Чаковец Николи Зрињском, хрватском бану, да откупи из ропства бихаћког капетана. Он Зрињског назива Зерин-оглу, што значи син Зрињског, мислећи притом на славног јунака Николу Шубића Зрињског, који се јуначком одбраном Сигета и својом витешком смрћу

штву Николе Зрињског много говорило међу Турцима. Глас о његовим подвизима стизао је и у далеке крајеве турског царства, а Зерин-вилајет, земље Николе Зрињског, стране су станиште најљубих турских непријатеља. Кад Челебија описује турске границе према европским државама, он ту не помиње аустријског цара, већ земље Зрињскога и сталне борбе које се воде између њега и пограничних паша и везира. А сад, ево, упла је усред лављих чељусти, па како се не би осећао нелагодно! Али, храбрила га је помисао на обичај о неповредности посланика, као и убеђење да је Зерин-оглу витез који овај обичај неће повредити.

Зрињски, окружен својим саветницима, све мрким људима под калпацима, примио је од Челебије писмо, пољу-

био га, дигао га поврх главе и дао тумачу да га преведе. Док је тумач читао писмо, сви су ћутали. Челебија је за то време посматрао највећег "баурског" јунака, у кога је некада, како су Турци причали, била круна Александра Великог. "Али, немачки цар пожелеле ту круну, нападне на Зерин-огла и отме му је". Турци су Зрињског називали разним, највишим титулама. Тако, кад је Челебијино посланство, под белим заставама, ушло у његову земљу, на питање пограничне страже куда ће, Турци су одговорили: "Носимо наше краљу Зерин-оглу откуп за бихаћког капетана". За Зрињскога Челебија каже да је био "паметан, разуман и врло смотрен човек" и да је он једини краљ од старине у земљи својих дедова. А пре него што ће ступити на земљиште Зрињског, он је овако саветовао своју пратњу: "Будите на опрезу јунаци. Непријатељска је ово земља камо идемо; не изазивајте, мирни будите и смртно. Алах нека нас спасе!"

Откуп "на дванаест сремских кола"

Кад је Зрињски чуо садржину писма, упитао је Турке:

"Где је откуп за бихаћког капетана?" На то је Челебија дао знак слугама и они донесоше "драгоцених предмета на дванаест сремских кола", и то све према списку како је Зрињски тражио.

Кад је прегледан откуп, изведоше из тамнице заробљеног бихаћког капетана, окованог у тешко гвожђе. Заробљеник се једва кретао, а тамничка мемла била га је потпуно испила. Челебија му притрча, изљуби се с њим и замоли Зрињског да нареди да се капетану скину окови. А бан рече: "Ако се закуне да неће више по нашој држави палити, пљачкати и пустошити, онда га нећу више држати у ропству. У противном, даћу га исећи на комаде". Тако је стање на граници, одврати Челебија на то. И ви сте њихове крајеве пустошили, па су и они ваше. Такав је то обичај у свету".

Лов по међумурским шумама

Тада капетану бихаћком скину окове и Зрињски га дарује хаљинама, коњем и оружјем, а на великој гозби приређеној у част турског посланства упутио му је и "неколико пријатељских речи".

После тога, главнина Челебијине пратње, заједно са откупљеним заробљеником, напустила је Чаковец, а сам Челебија остао је код Зрињског још три дана. За то време разгледао је Чаковец, који описује као велелепан град, Цифре које притом износи — претеране су. По његовом казивању, Чаковец је тада имао десет хиљада кућа од камена, две хиљаде разних продавница и четрдесет цркава. Тим својим претеривањем као да је хтео да распаши Турке да освоје ово "баурско" упориште, напомињући да је Чаковец "предмет чежње свакога краља".

Кад су прошла три дана, Челебија замоли Зрињског да га отпусти, али му овај рече: "Три дана је тек како си дошао! Сутра идемо у лов, а лов је врло занимљив призор". И тако се Челебија задржа код Зрињског још неко време, док је с њим по међумурским шумама "медведе црвене длаке, који беху слични багдадском лаву, страховито пакосне дивље вепрове, веће од магараша, и динокозе које су изгледале као јунак". На ратанку му је Зрињски поклоњено "огртач с перавом, једну хаљину и једног коња".

десет књига, које садрже занимљиве и драгоцене податке. Али, као човек истока, бујне маште, он у својим описима често претерује: мали бречуљци код њега парају својим врховима облаке, а скромне и неугледне паланке под његовим пером постају велелепни градови. За њега су, например, становници Подгориче високи као платани, а минарета и куле у Београду губе се у небеским висинама.

Први пут у нашим крајевима

У наше земље Челебија је први пут дошао 1660 године, с турском војском која је пошла на ердељског кнеза Борфа Ракошија. Том приликом прокрстарио је цео Банат и један део Славоније и Подравине, а као посланик босанског

(1566) дубоко урезао Турцима у сећање. „Кад већ угледасмо град, прича Челебија, усусрет нам изађе велики број војске и цело становништво у густим гомилама. Ударали су у бубње и свирали у трубе. Кад дођосмо под град, испалише једним фитиљем две хиљаде топова, да се цела околина затресла“.

Зрињски је посланика и његову пратњу примио у најлепшој дворници своје палате. „Ја сиромаш, наставља Челебија, сачувавши своју мухамеданску смелост, корачао сам усупротно, те предавши у неверничке руке храброг бана писмо, застадох“.

У Зерин вилајету

Није чудо што је Челебија био узбуђен, јер се о јуна-

Да вам се претставим: ја сам атом водоника. Хтео бих да вам испричам много ствари из свог живота. Ипак, много вам не смем рећи, поготову не више од онога што знају људи-научници; ако бих причао више, прекршио бих наше законе који кажу да људи сами треба да откривају оно што се назива тајнама природе.

Моје име вам већ доста каже: дали су ми га због тога што претстављам две трећине воде. Људи кажу, а ја се тиме поносим, да сам најстарији и најосновнији атом: сви други атоми су моји потомци. Кад смо слободни, ми, атоми водоника, сачињавамо најлакши познат гас; носимо човека у висине, далеко веће од највишег врха на земљи. Сачињавамо један од сто Земље и главнину Сунца и звезда, којима дајемо сјај и топлоту.

Како изгледам

Мене, као и друге моје колеге, још ниједан човек није видео појединачно. Људи умеју да нас броје специјалним апаратима, али ми смо толико ситни да је за нас и светлост „крупна“ ствар: таласаста светлосна зрнца могу лако да нас мимоиђу, тако да човеко-

добити само храна. Над вратима локала Буланже је поставио овај натпис: „Уђите сви ви који сте гладни и ја ћу вам обновити снагу“. Како је у натпису најупадљивија реч била „ресторере“ (обновићу), његов локал убрзо је био назван ресторан.

... ФИЛОКСЕРА

Реч филоксера грчког је порекла. Грчки се лист каже фило, а сув ксерос. Дакле, од тих речи постала је и реч филоксера, што значи „сушилост“. Наиме, људи су у почетку мислили да ова болест напада лист винове лозе и зато су јој дали то име. Уствари, од филоксере оболи лозин корен, због чега после настаје сушење целе биљке.

... ПАЛМА

Палма, „краљица биљног света“ како је неки називају, има старо латинско име. Уствари, латинска реч „палма“ означавала је у почетку само длан руке. Због тога што лист палме потсећа на човечју руку с раширеним прстима, то су стари народи овој биљци дали име палма.

... ТУРНИР

Турнирима су некад називане само борбе средњовековних витезова. Ова реч постала је од француске речи „турне“, што значи „окренути“, јер је на витешким турнирима било веома важно знати брзо окренути коња да би се тиме избегао или лакше задао ударац. Овим именом данас се називају не само витешке игре, већ и неки спортски сусрети.

Идући пут испричаћу вам како се од живе може добити зпато.

во око није у стању да створи наш лик. Ипак, могу вам рећи како изгледамо: споља нас обавија облак ситних зрнаца, електрона, која се страховито брзо окрећу око нашег центра који се зове језгро. Језгро је оно што нам даје индивидуалност и тежину. Сад отприлике знате како изгледамо.

Да вам испричам мало и о другим својим особинама, а и о животу мојих колега. Пре свега, треба да знате да нас на Земљи има само 96 врста. Некада, давно, било нас је више, али су се наши најтежи другови распали у своје лакше колеге.

Наше љубави и мржње

Ако мене и моје сународнике, атоме водоника, помешате са атомима кисеоника, па нас загревате, ми ћемо се загрлити са њима, тако да нас двојица држимо један атом кисеоника; тренутак кад летимо у загрљај биће пропраћен светлошћу и праском. Тај прасак је знак да је дошао крај наше слободи; наши електронски облаци су помешани са облацима кисеониковог атома, ми остајемо спојени, заробљени. Сад више нисмо гасови. Сад смо течност који људи називају — водом.

Неке атоме нарочито волимо: ако нас помешате са гасом хлором, довољно је и сунчева светлост па да се спојимо у хлороводоник. Ипак, највећа нам је љубав флуор. Приликом спајања са њим, толико се угрејемо да дајемо најтоплији пламен који човек познаје.

Има, наравно, атома које не волимо толико, рецимо атоми гвожђа, а има их и тако равнодушних да их никаква сила не може натерати да се споје са нама.

Ми волимо друштво

Материје које се састоје само од атома једног народа, људи зову хемиским елементима, например гвожђе, бакар, кисеоник и сумпор, док

спојеве разних елемената називају — једињенима. Једињења увек имају другачије особине од оних које су имали поједини саставни елементи. Сад још једно име које су нам људи дали: кад смо сами, нас, зрна једног елемента, називају атомима; кад смо у једињењу са другим атомима, онда нас зову молекулама. Морам да вам приznam да ја и многи други атоми далеко више волимо да смо у друштву, у облику молекула.

Како нас хемичари муче

Човек је, изгледа нам, вечно незадовољан; увек хоће нешто ново. Чак понекад и претера у томе. Људима, на пример, треба нештачко љубриво које садржи азота. Азота има много у ваздуху, али он је тамо у облику слободних атома, а такав се не може искористити. Људи онда наумисе да направе једињење азота и водоника — амонијак. Атоми азота не воле наше друштво, неће да се спајају с нама. Хемичари су ипак успели да нам доскоче. Помешају нас и страховито згусну и ми се онда, хтели не хтели, спајамо.

Како су нас упознавали

Већ неколико хиљада година људи завирују у наш приватни живот. Некада су мислили да нас је само четири врсте. Доцније су омет покушали са насилним „прекрштавањем“. Хтели су, на пример, да од живе справљају злато, не знајући да са њиховим скромним средствима то није могуће. (Данас је то већ изводљиво, али о томе ћу вам причати други пут). Људима смо приређивали низ изненађења кад би нас мешали са другим нашим колегама. Понекад су бивали пријатно изненађени: добивали су нове материје којих није било у природи, али су често имали прилике да окусе и разне отрове. Долазило је и до експлозија кад би направили је-

дињење атома који се не трпе.

Мој пријатељ угљеник

Човек познаје шест до седам стотина разних једињења. У девет деценија тих једињења учествује поред мене и мој пријатељ, црни атом угљеника. Он воли моје друштво. Нас двојица градимоз разна једињења, почев од гаса за осветљење и бензина, па до мириславних парфема и драгоцених лекова. Често нам се прикључе још неки атоми: кисеоник, азот, фосфор и још мали број других. Тако нас неколико изграђујемо сву живу природу у њеној бесконачној разноликости. Можемо да градимоз "циновске молекуле" са хиљадама атома, које човек, уз помоћ својих најбољих микроскопа, ипак може да види.

Налазим се и у вама

Можда ће вас интересовати од чега сте састављени? Могу вам рећи: ја у томе имам удела са 10%, угљеник са 18%, кисеоник са 65%, азот са 3%, калцијума има толико да кад би се од њега направио креч могао би се окречити зид средње величине, фосфора има довољно за једну кутину шибница, гвожђа за један омањи ексер, натријума и хлора — који су спојени у кућињску со, натријум хлорид — да се посоди неколико ручкова. И мени изгледа смешно, а вама вероватно и више, то што сте ви састављени већим делом од гасова: водоника, кисеоника и азота, делом од чававог угљеника (или ако више волите: дијаманта, што је једно исто), а делом од отрова: фосфора, натријума и хлора! А ипак живите, радите, па чак знате и понешто о нама.

... ТИБЕТ

Домораци Тибета називају своју земљу Бод, а пространу висораван која се налази према границама Кине, Монголије и Кашмира, "Те-Бод", што значи Високи Бод. Како кроз Те-Бод пролазе главни путеви, страни који су први пут упознали ову земљу изменили су ову реч, ради лакшег изговора, у — Тибет.

... ГИБРАЛТАР

На челу војске која се састојала од 12.000 Арабљана и Бербера, војсковођа Тарик бен Заид упао је у Андалузију и у тродневној бици потпуно уништио Готе. Да би својој војсци обезбедио несметану везу са Африком, наредио је да се на крајњем југу Шпаније, на брду које су Римљани назвали Монс

Како су постала имена?...

Калпе, сагради јако утврђење. Подизање ове тврђаве трајало је од 711 до 742 године. Како је Тарикова тврђава доминирала целом околином, брдо на коме је подигнута добило је име Гебел Тарик, што значи Тариково Брдо. Од овог имена постала је касније реч Гибралтар.

... РЕСТОРАН

Све до 1766 године реч ресторан није била позната. Те године француски хотелијер Буланже отворно је у Паризу један локал у коме се могла

МИНИФОН

НАЈМАЊИ АПАРАТ ЗА СНИМАЊЕ ЉУДСКОГ ГОВОРА

Недавно је пуштен у продају један нов апарат за снимање људског говора, чије су димензије такве (17x11x3,5 см) да може стати и у џеп од капута или у женску ташну. У кутији од пластичне масе налази се минијатурни мотор који покреће челичну магнетофонску траку — не дебљу од власи људске косе. Апарат се ставља у покрет помоћу цевне батерије, али се може прикључити и на електричну мрежу. Поред мотора, траке и микрофона за снимање, у кутији се налази још и тростепени појачивач са цевима за појачање дугим 25 мм и тањим од оловке. Минифон се ставља у покрет притиском на дугме и у

стању је да сниме сваки разговор или музику у трајању до два часа. За репродукцију снимљеног говора трака се може поставити на радиограмофон или се слуша помоћу слушалица. Брисање, то јест демангнетисање снимљеног говора, врши се помоћу магнета за брисање, који се такође налази у кутији. Минифон се данас употребљава за снимање: говора на разним конференцијама, предавања, за диктирање пословне преписке, а исто тако служи и новинарима за снимање интервјуа, и следним органима за снимање саслушања и у многе друге корисне сврхе.

Проћи долином реке Амазоне значи видети је дан од најчудеснијих предела на земљи. Не зна човек шта пре да гледа, шта пре да чује и осети, чему више да се диви и од чега више да га страх ухвати: да ли од силне непроходне воде или од густе непроходне прашуме.

Река најбогатија водом

Амазона није најдужа река на свету (дуга је 5.500 километара), али је по количини воде најбогатија. Кишно доба у њеном сливу, који се шири на простору од седам милиона квадратних километара, траје од почетка јануара до краја марта. Амазона извири у Перуу, из језера Лорикоша, које се налази на висини од 3.650 метара. Негде је мирна, а негде помамна и бесна. На неким местима широка је свега педесет метара, а негде је непроходна као море; уиће јој је широко 250 километара, као Јадранско Море. Она сабира све воде са високих Анда. У том мноштву притока има их десет до дванаест које су дуге 1.500 до 3.500 километара, па по дужини и

воденој снази надмашују Рајну. Пространство њене површине, којом негде плове и прекокеански бродови, даје утисак као да се налазите у неком „слатком океану“.

Разуме се да су се у том царству воде и невиђених плускова кише развиле и прашуме каквих ретко где има на свету. Те прашуме ишаране су хиљадама језера и острва. Има ту и острва која се крећу и плове. Она настају после страшних олуја које оборе у блато огромна стабла. Ту се она следе и на њима почне да расте прашумско биље које их повеже, а кад наиђу воде покрену их и тако она плове површином Амазоне. Кад се дубље зађе у прашуму, небо постепено почиње да ишчезава у зеленкастој светлости тропског сумрака. Крошње огромних стабала преплићу се у висини од 50 до 60 метара, а лијане их обавијају и још чвршће повезују, па на тај начин праве густ и непробојан свод кроз који се небо не види.

„Република жена“

После открића Бразилије, 1500 године, пошле су тамо стотине истраживача и путоло-

ва. У тој реци људи налазио се и Франциско де Орелан, који је оставио записе о новој земљи. У његовим извештајима има, међутим, доста бесмислености.

— Становници тих крајева су тако богати, прича он, да кровове кућа и храмова праве од златних плоча. На обалама огромне реке (Амазоне) постоји ратоборна република жена.

Због тога је, по мишљењу неких, та река и добила име Амазона, по имену храбрих жена из грчке митологије. Други, опет, мисле да је Амазона добила име по огромним таласима које племе Тунигуарани називају „амазуну“ — „бурна навала водених облака“.

„Чудне лопте“ и страшни отров

Огромне прашуме и приче о богатствима која се тамо налазе привукле су у те крајеве многе путолове, али и научнике, као што је био Шарл Мари Кондамен. Уз свој извештај француској академији, он је по слао примерке кињиновог и каучуковог дрвета и један земљани лончић замотан у лишће палме и увезан ликом. На лончићу је била цедулица на којој је писало: „Отров за стрелице“.

— Од те биљке (каучука), пише Кондамен, урођеници праве лопте које скачу, затим пропуштају боце, шипеле и друге занимљиве ствари.

Урођеници су сок који су вадили из каучуковог дрвета називали каучи, па је одатле и постало име каучук. Од каучука се добива гума, без које се данас не може ни замислити светска привреда.

За отров кураре и његово дејство знали су многи Европљани још пре Кондамена. Њи ме су урођеници мазали врховне својих стрелица и убијали дошљаке, а убијали су страх и својим саплеменицима који нису знали за тајну његовог справљања. То је била тајна коју су љубоморно чувала не само нека племена, него и породице. Породице које нису znale како се добива отров кураре живеле су увек у добрим односима са породицама које су за то знале. Прани начин добивања овог отрова и да нас је непознат.

Стрелице, чији су врхови намазани отровом кураре, урођеници су стављали у шупљу трску, некад дугу и три метра, и дувањем их истеривали у правцу напријатеља или животиње коју су ловили. Довољно је да та отровна стрелица само огребе кожу и створи рану, па ће отров ући у крв и усмртити човека или животињу. Урођеници увек бирају стрелу према жртви и према томе како желе да дођу до ње: да ли мртве или ошамућене. Према томе, они међу различите количине отрова на врх стреле. То зависи и од тога да ли је у питању риба, јаребица, тапир или нека друга животиња.

Немачки истраживач Макс Бекдорф, који је провео дуже времена у долини Амазоне, пише:

— Често нас је краљ Коболард позивао у лов и притом изводио стрелачку и тровачку вештину. Он је својом дувалком, из које је излетела смртоносна стрелица, усмрћивао хоко-хокошке, затим као бумбар ситне колибрије, лептирине итд. Најчудније је то што је он увек употребљавао стрелице бирајући их према жртви и оне су имале у себи толико отрова колико је било потребно да животињу омаме, тако да му допадне жива у руке, или да је убију.

Немачки научник и путописац Александар Хумболд пише следеће о дејству отрова кураре на човека када би дошло до битке између племена:

— Рањени најпре осети главобољу и вртоглавицу, почне да повраћа, осећа жеђ, утрнулост ране, малаксалост, па иако је при свести он није у стању да изврши ма какав покрет.

После ових и других извештаја, научници су почели да испитују отров кураре и он се данас корисно употребљава у хирургији, приликом порођаја, при намештању преломљених костију, код нервних болести, епилепсије итд. Постоје и два препарата овог отрова: интокострин и курарин хлорид.

Алигатори, јагуари и змије дуге десет метара

Поред каучукових шума и кињиновог дрвета, у прашумама Амазоне налазе се и различите палме, затим какаво дрво, ванилина лијана, бамбуси, орхидеје и многа друга дрвета необично важна за индустрију. У том бујном прашумском царству пребивају разноврсне животиње, чији гласови проламају тишину прашуме: плачно врискање папагаја или његово мумлање када у јатима слети на кукурузна поља, па урликање мајмуна и цвркул разноврсних птица, затим рика јагуара и урлање других животиња. Сви ти гласови сливају се у једну чудесну и језиву симфонију.

У прашумама Амазоне живи око шездесет врста мајмуна, а испод дрвећа опрезно се шетају, или се у лакој скоку бацају своју жртву јагуар, амерички тигар. Кроз шибље, ту и тамо, промакне пума или кугуар. Она дању спава, а ноћу иде у лов. Наваљује на стада и покоље више стоке него што јој треба, да би се напила њихове крви. Индијанци једу њено месо. Ту живи и тапир које је дуг два, а висок један метар. Муљевите обале препуне су алигатора и кајмана, који се хране рибом и воденим птицама. Индијанци једу њихово месо, а кожу употребљавају за обућу и у друге сврхе. Обично их убијају у муљу, где остану после осеке, ударајући их тојагама или пуцајући на њих из ватреног оружја.

По количини рибе, Амазона је најбогатија река на земљи. Има око 2.000 врста рибе. Поред осталих, у њеном сливу живи и страшна пираја. Довољно је само да човек упадне у воду где има пираја па да за неколико минута од њега остана само костур. Сличну судбину доживе и алигатор и кајман. Риба пирауку, међутим, права је благодат за урођенике. Она може бити дугачка и до пет метара, а тешка 250 килограма. Становници подику своје куће на стубовима, а покривају их палмовим лишћем. Селећи на вратима куће, они лове

рибу и што не могу да поједу — суше. У тој области живи и електрична јегуља, која својим ударцем изазива електричне ударе. Змија има много, али су најзанимљивије две врсте змије боа. Једна је дугачка четири метра. Становници је држе у амбарима да би им заштитила жито и храну од мишева. Њено месо једу, а од коже праве чизме и седла. А наконда је дугачка десет метара. Она напада патке и прасиће, које прождире.

„Душе јунака“ и „птице које говоре“

По дрвећу живе птице најразличитијих боја, а у мочварама чапље, роде, ибиси и мноштво других птица-мочварница. Али, међу најзанимљивије становнице птичјег царства свакако спада колибри, који је велик као бумбар и чије се перје по својим жарким бојама такмичи са лепотом цвећа. Гнездо колибрија је велико као орахова љуска, а јаја као зрно пасуља. По једној индијанској легенди, богиња рата претвара душе палих јунака у колибрије. Иако је колибри необично лепа птица, он не уме да пева. Мали као лептир, он облеће око шароликог цвећа тражећи нектар и сићушне инсекте којима се храни, и на тај начин га опрашује.

Папагаја има више врста и обично живе у јатима. Амазонски папагај може да научи не-

колико речи и уме да препознаје људе и ствари. Перје ара-папагаја Индијанци употребљавају за кићење својих глава, као и перје птице харпије, сродника јастреба, која је дуга један метар.

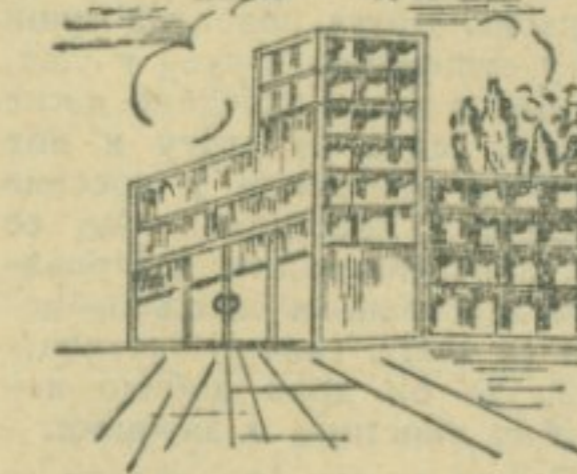
Мрави ратници, пред којима све живо бежи

Обиље животињског света у овом царству воде и прашуме није лако набројати, али међу најчудније становнике животињског царства свакако спадају мрави ратници. Безбројне су и непрекидне њихове чете, које се стално крећу. Те колоне су дуге километрима и не може им човек лако да види ни крај ни почетак. Ови мрави опаснији су од свих животиња. Они све живо уништавају. Претраже сваку пукотину, сваки лист на дрвећу. Када наиђу на мишеве, змије, жабе, паукове или термите они их нападају и зачас иситне у комаде које са собом вуку. За један тренутак, од велике животиње остане само костур. Кад наиђу на људско насеље, они га просто прекрију. Становници омама побегну и ако на време не истерају стоку неће је после наћи, јер ће је мрави уништити. Урођеници издалека осете да се мрави приближавају, јер их прате јата птица, летећи за инсектима који беже пред овим мравима ратницима.

Али, долина Амазоне је богата и необично важним рудима: манганом, гвожђем, багром, цинком, бокситом, сребром итд. Ту има и дијаманата. Њена богатства су неисцрпна, као што су огромне и њене воде и прашуме.

КУЋА ОД СТАКЛА

У свету се приређују разноврсни конкурси за најбоље књижевно или музичко дело, за филм, мост, за изградњу кућа и павиљона итд.

Тако се у Лондону, године 1851, кад је требало да се одржи велика светска изложба, осетила потреба за једном специјалном зградом, пошто се претпостављало да ће изложбу посетити преко шест милиона људи. Решење је да се расписне конкурс за њену изградњу. Архитекти разних земаља поднели су 240 пројеката.

Отворени су запечаћени коверти и прегледани радови. Утврђено је да је најбољи пројекат имао потпис: Пакстон. Нико није знао ко је Пакстон. Настало је трагање и убрзо се сазнало да Пакстон уопште није архитекта, него — управник једне стаклене баште.

Пакстон је предложио да се направи кућа од стакла. Одмах су се јавиле сумње, као и код свега другог што је ново и прво. Говорило се: ако дуне ветар, поразбијаће стакла и парчад ће убити и израњавити људе. Али, било је много више присталица подизања „стакленог дворца“. Када је кућа била готова, свиња се свидела. Била је тако велика да је испод њеног кубета могло да расте високо дрвеће.

која се одмах у почетку није могла видети, јер је то била прва кућа од стакла која је икад направљена.

Кућа од стакла, кад се направи како треба, није гора од зидане. За кућу је важно да материјал од кога се она прави може да издржи велики притисак. Кошцу од гранита од једног кубног сантиметра смири терет од 2.000 килограма. Кошцу од гвожђа смири терет од 7.000 килограма, а стаклена кошца, специјално израђена, може да издржи притисак од преко 12.000 килограма.

Према искуствима која су стечена у изради разних врста стакла, у кући од стакла може да влада веома пријатна температура јер је стакло слаб спроводник топлоте. То се постиже изградом стаклених зидова које су шупље у средини. Од таквих зидова изграђена је и једна кућа у Толеду, у Америци. Она има два спрата. Разуме се, нема прозора, јер кроз стаклене зидове светлост лако пролази. Цигле су ребрасто постављене, па зидови нису провидни. Светлост у оваквој кући не заслепљује очи. Она се загрева електричном енергијом. Наиме, стаклени под се с доње стране обложује алуминијумом, кроз који се пусти електрична струја, која онда загрева стакло. С пода бије пријатан талас топлоте, а станове осветљава венац сијалица при врху зидова. Овакве куће не треба бојити, а веома их је лако чистити. Једноставно се водом оперу зидови и под. Собе се могу лепо украсити стаклом разних боја, а и у облику мозаика. У стакленој кући је и намештај од стакла. Већ се израђују од специјалног стакла столови, фекеље, столице, кревети, шпански зидови, ормани за књиге итд. Тај намештај направљен је од прекаљеног стакла и необично је јак. Може да се разбије само jakim ударцем чекића.

ЧУДЕСНА ПРЕДИОНИЦА

Свако је од нас толико пуногледао танке сребрнате нити паукове мреже, али мало ко зна да је она не само необичан и леп геометрички облик, већ и право чудо хемије и физике, како кажу научници. Па ипак, према том чуду, домаћице немају никакве самилости.

Нит паукове мреже, коју он испреда са својих 400 „бретена“, финија је и тања од пређе свилене бубе. Пречник паучинастог влакна средње дебљине износи 3 до 7 хиљадитих делова једног милиметра. Најдебље пауково влакно има у пречнику само један стотин, а најтање десетхиљадити део милиметра. Сем тога, паучина је много лакша од пређе свилене бубе. Израчунато је да 150 грама паучине има толико много нити да би њима могла да се опаше земљина кугла око полутара.

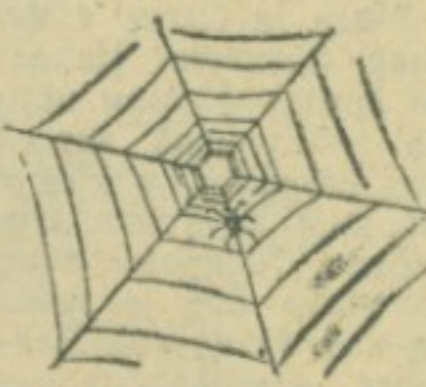
Иако је паукова нит толико танка, она и у погледу јачине претставља необичну појаву, јер се на њој хватају и многе теже и јаче животиње но што би човек могао да претпостави.

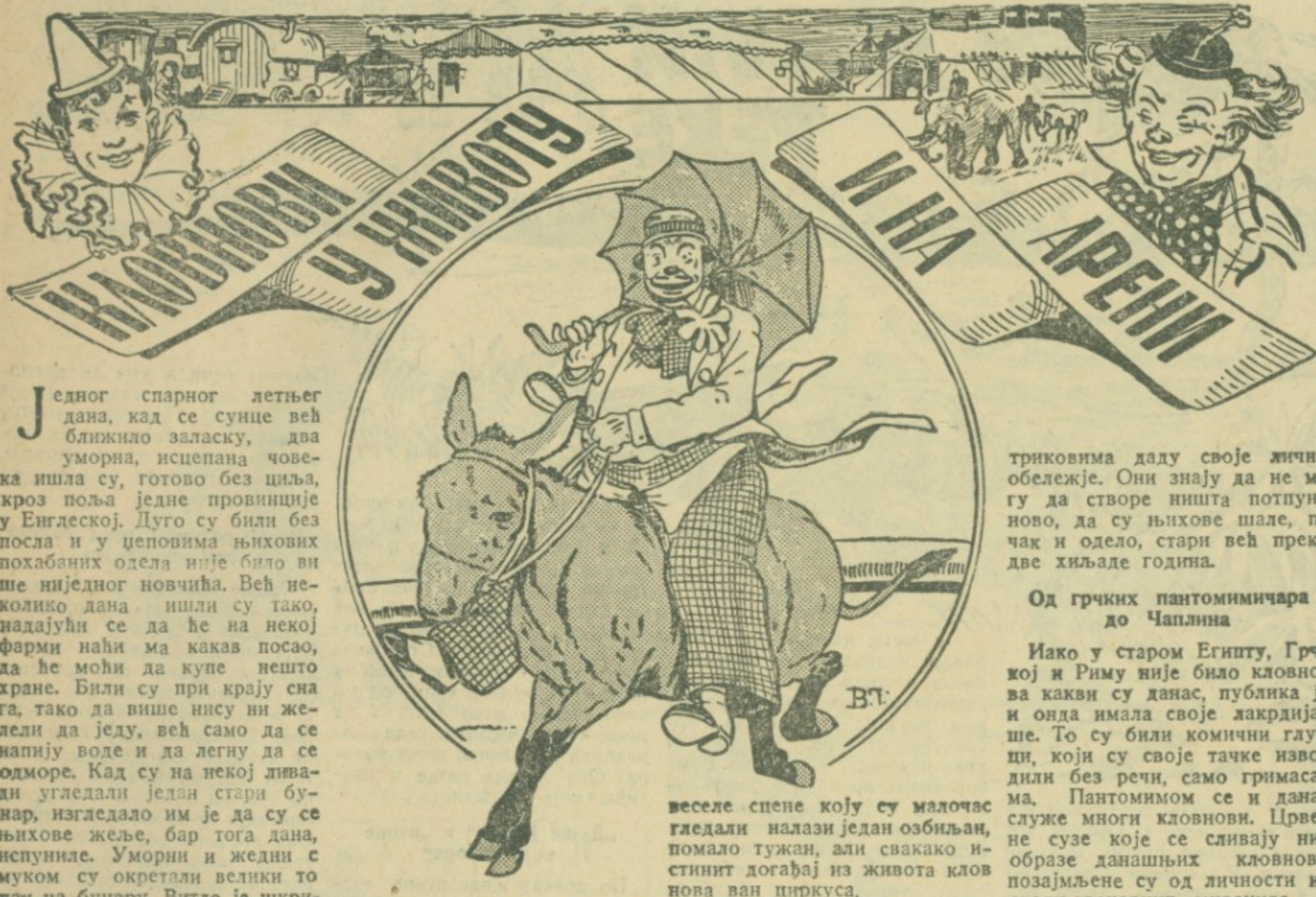
Паукова пређа разликује се и по хемиском саставу од оне коју ствара свилена буба.

Паучина је изаткана од једног јединственог протеинског влакна, у коме готово и нема свиласте материје, док је пређа свилене бубе обложена свиластим омотачем.

Због необичне финоће и јачине пауковог влакна људи су одавно вршили покушаје да га прерађују, а што до данас у томе нису успели постоје углавном два разлога. Први се састоји у томе што је потребно располагати веома великим бројем ових животињских нити. Да би се добио један килограм паучине потребан је рад 60.000 паукова. С друге стране, пауци се

међусобно нападају и прождиру, тако да би једна мања фарма требало да има бар 60.000 одвојених преграда у којима би становали ови необични ткачи. Зато до данас још нико није пошло за руком да од паучине, као од свиле, изради тканину, па ма како она мала била.

Једног спарног летњег дана, кад се сунце већ ближило заласку, два уморна, испепана човека ишла су, готово без циља, кроз поља једне провинције у Енглеској. Дуго су били без посла и у ценовима њихових похабаних одела није било више ниједног новчића. Већ неколико дана ишли су тако, надајући се да ће на некој фарми наћи ма каква посао, да ће моћи да купе нешто хране. Били су при крају снага, тако да више нису ни желели да једу, већ само да се напију воде и да легну да се одморе. Кад су на некој ливади угледали један стари бунар, изгледало им је да су се њихове жеље, бар тога дана, испуниле. Уморни и жедни с муком су окретали велики чак на бунару. Витло је шкрипало и пуцкело и велико ведро полако се дизало из бунара. Али, кад су се похлепно нагли над њега, устукнули су запрепаштени и разочарани: у ведру је била само једна угнула пловка.

Нова циркуска тачка

Те вечери су браћа Манети, познати циркуски клоновни, жедни легли да спавају. Мада је то била непријатна успомена, она је касније развеселивала и одушевљавала многе гледаоце. Чим су се запослили у једном циркусу, њихов уобичајени програм добио је једну нову тачку: два набељена клонова, с малим шеширима и у широким шареним костимима, посрћући од жеђи, налазе на један бунар. Док су покушавали да извуку велико дрвено ведро, један од њих се преврнуо и пао у бунар.

Његов друг покушава да га спасе и спушта му ведро да се за њега ухвати. Ведро је тешко и, правећи страшне гримасе, клонови с муком излазе из бунара. Он упиње све снаге и најзад извлачи из бунара — мали клоновски шешир! Публика се смеје, док очајни клонови поново покушава да спасе свог друга. Овог пута он извлачи из бунара угнуто ведро. Он спушта уже и трећи пут и најзад извлачи свог оневећеног партнера, чије је тело већ поднадуло од воде. Покушава да га освести и удара га у ребра: из уста „утопљеника“ шикнуло је млаз воде и потпуно га поквасило.

Док два мокра збуњена клонова напуштају циркуску арену, свет одушевљено пљеска. Међутим, идику од оних који су дошли да у циркусу потраже разоноде не слуту да се иза

веселе спене коју су малочас гледали налази један озбиљан, помало тужан, али свакако истинит догађај из живота клонова ван циркуса.

Као што је постала ова циркуска лакрдија, тако, или бар на сличан начин, постају и остале тачке најомиљенијих чланова циркуса — клонова. Мада је тешко замислити да те ведре, кратке шале имају ма какву озбиљнију везу са свакодневним животом, ипак су оне слике обичних догађаја, само нешто измењене, карикатурне.

„Проучавање живота“

О циркусним клоновима обично се прогрешно мисли: док их једни сматрају лакоим слесним, стално насмејаним и ведрим лакрдијашима, други иза њихових набељених и испараних лица замисљају сентименталног „бајца“ који се по дужности смеје, док се у њему срце кидла. Уствари, клонови нису ни једно ни друго. То су у већини случајева марљиви, вредни људи, готово занатлије, који се труде да усаврше свој занат, да пронађу нове догађаје из живота и да од њих начине шале, или да вешто измене неки већ познати трик каквог старог, чувеног мајстора циркуске арене.

Клонови из великих циркуса имају своје одређене време „проучавања живота“. То су углавном зимски месеци. Тада клонови постају „обични“ људи, живе ван циркуса, посматрају живот и догађаје и спремају нове тачке. За клонове се тврди да спадају међу најревносније читаоце новина и недељних часописа. Они ту траже и налазе нове материјале за своје тачке јер, како је једном рекао неки познати клонови, пословни и озбиљни људи праве у животу највише глупости.

Сви велики клонови труде се да створе свој оригинални стил, да већ познатим и старим

триковима даду своје лично обележје. Они знају да не могу да створе ништа потпуно ново, да су њихове шале, па чак и одело, стари већ преко две хиљаде година.

Од грчких пантомимичара до Чаплина

Иако у старом Египту, Грчкој и Риму није било клонова, ва какви су данас, публика је и онда имала своје лакрдијаше. То су били комични глумци, који су своје тачке изводили без речи, само гримасама. Пантомимом се и данас служе многи клонови. Првене сузе које се сливају низ образе данашњих клонова позајмљене су од личности из средњовековних лиракула.

Клонови радо говоре о „својим триковима“, али и сами знају да су све то само нешто измењени изуми „оца свих клонова“, Џозефа Грималдија, великог енглеског лакрдијаша-уметника из XVIII века. Грималди је био син једног италијанског глумца. На позорницу је ступио кад је имао две године, док је од три већ био славни. Његов живот није био непрекидни шала, ма да је деценијама засмејавао целу Енглеску. Он је напорно радио, проучавао људе и животине, и тек после савесног студирања износио на сцену, додуше карикатурно, њихове добре и рђаве особине. Иза себе оставио је два тома успомена и забележака. Шта је за енглеско друштво XVIII века значило Грималди, најбољи доказ је то што је његове успомене издао Чарлс Дикенс.

Зато није чудо што се клонови труде да се приближе овом великом позору, што желе да изгледам потсећају на „Пјероа“, првог француског клонова XVIII века, чије је тужно лице и бели костим са широким набраном крајном овековично сликар Вато.

Клонови имају богате традиције. Од грчких пантомимичара и збуњеног римског седака-колони (отуда и потиче реч клонови), преко бавола из средњовековних мистерија и миракула, дворских будала који су једини смели да тиранима кажу истину у лице, талијанских педеролина и француских пјероа, постали су славни модерни клонови Грог, браћа Фрателлини и многи други. Чак и велики Чаплин, чије су покрете, цилиндар, шипеле и штапић позајмили многи клонови широм света, почео је свој животни пут као комедијаш у једном путујућем циркусу.

Од када људи негују зубе

Познато је да су антички народи употребљавали разна средства за негу тела, као например миришљаве водиче и уља, а употребљавали су и нека средства за негу зуба. Тако, на пример, један грчки лекар који је живео пре две хиљаде година написао је у стиховима упутство за справљање пасте за зубе. С пронашћу античких држава, нестају и подаци о даљем развоју „косметике“ код народа Старога века, а нема помена о њој ни у Средњем веку. Сачувани су савети који датирају тек из XVIII века и у којима се препоручује да се зуби трљају крпом натопљеном у раствору креде.

Међутим, те средином прошлог века обичај неговања зуба распрострањено се у шире слојеве народа. Најпре се појавила четкица за зубе, а затим, 1859 године, неки дрогериста пустио је у продају једно „ненадмашно средство за

негу зуба“, како га је рекламирао.

Да би боље продали своје производе, фабриканти су објављивали и изјаве угледних личности о сјајном дејству ових препарата. Успех није изостао. Године 1910 појавила се паста за зубе у тубама. Она је имала предност над ранијим средствима за негу зуба јер је њена употреба била много лакша и „хигијенскија“. Од тада производња средстава за негу зуба претворила се у велику индустрију. Фабрике су се такмичиле у састављању што бучнијих реклама, јер је примећено да потражачи ретко остају верни једној марки пасте за зубе. Наравно, реклама и кошта. Али, у овоме се отишло тако далеко да данас у свету садржина једне тубе пасте за зубе стаје произвођача два пута мање него трошкови рекламе за њену продају.

АМОБИЛИСТА

КУПЉЕНИ МИНУТ

Да би пред савременицима и потомством могао да се похвали да је могао да купи чак и оно што се иначе не може ни за какво благо добити, римски император Вителије дао је суму која би данас износила неколико милијарди динара. Наиме, он је врховном римском свештенику Фламену, чија је дужност била да одређује почетак и крај пролећа, дао овај новац под условом да почетак пролећа 68-ме године прогласи један минут касније. Тако је ташти Вителије могао да се похвали да је купио — време.

бедника, али сва ова места остала су готово непозната. Слава је припала Ватерлоу, мада то место није ни било поприште борбе.

ЧУДАН УКУС

У доба енглеског владара Чарлса I владала је мода да жене, као украс, стављају на лице лажне младеже различитих облика: као месо, звезда, цвет, срце и

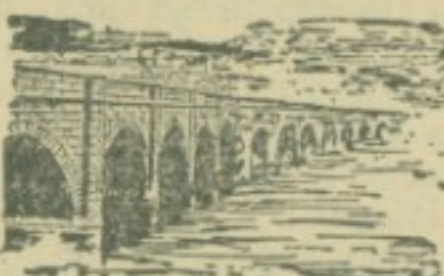
слично. Многе жене нису се задовољавале само једним, већ су „улепшавале“ лице стављајући десетине црних, вештачких младежа. Ова слика узета је из једне старе енглеске књиге о улепшавању.

НЕПОБЕДИВИ РВАЧ

Мило, рвач из Критона, био је пуних четрдесет година непобеђен. Он је био победник на шест узастопних старих грчких олимпијада.

БЕСПЛАТНИ МОСТ

Грађење једног моста у Абердину, у Шкотској, није градску управу стајало ни паре. Мост је уствари саграђен од интереса на

суму од 600 динара, уложу у један новчани завод још 1320 године за оправку неког другог моста. Године 1831 ова сума, заједно са каматама, износила је 4,250.000 динара.

АУТОМОБИЛИСТА БЕЗ ЈЕДНЕ РУКЕ

Аутомобилиста Весли Сегесер из Брентвуда, у Америци, рођен је без једне руке. Међутим, то му није сметало да постане добар возач и да учествује у преко 200 аутомобилских трка на којима је добио велики број првих награда.

СТЕНА СУЗА

На обали реке Даутве у близини Кокнеса, у Летоунији, налази се стена која потсећа на огромну човечу главу. Вода која извире изнад стене тече преко ње и

слива се у реку, тако да се има утисак човечјег лица које се купа у сузама.

ЧУДНА НЕТРПЕЉИВОСТ

Професор Ринар Брекињи (1860—1929) из Лиона, у Француској, целог свог живота ниједном није изговорио ниједну заменицу. Он је увек употребљавао само именице или лична имена, чак и у случају кад је говорио о себи.

БИТКА КОД ВАТЕРЛОА НИЈЕ СЕ ВОДИЛА КОД ВАТЕРЛОА

Мада је битка у којој је била потучена Наполеонова армија у свим историјама забележена као битка код Ватерлоа, она се уствари није одиграла код Ватерлоа. У првим немачким записима она је забележена као битка код Бел-Алијансе, а у француским енциклопедијама као битка код Мон-Сен-Жана.

У своме делу „Јадници“, Виктор Иго нише о овој заблуди следеће: „Мон-Сен-Жан био је бомбардован, Угумон спаљен, Палелот спаљен, Плаксоноа исто тако, у Ла Бел-Алијанси сусрела су се два по-

ПРЕВАРИО СЕ ЗА ЈЕДНУ ЦИГЛУ

Инжењер В. Е. Водруф, који је саградио „Тенисон хотел“ у Тексасу, предвидео је у прорачуну да ће му за целу зграду бити потребно 110.000 цигала и толико их је и допремио на градилиште. У свом прорачуну он се преварио само за једну циглу, јер је за грађење биле утрошена 110.001 цигла.

ЧОВЕК ОД ДРВЕТА

У једној шуми код града Санта Луција, у Флориди,

ли, израстао је на једном храсту паразит који има облик човека који се виси уз дрво.

ЈЕДАН ЧОВЕК — ЦЕО СЕНАТ

Џејмс Титус из Медизона, у америчкој држави Алабама, сам је претстављао цео сенат Алабаме док је она била самостална територија (1818—1819). Он је сам отпратио цео посао сената, одржавао „састанке“ којима је претседавао и доносио пуноважне одлуке.

НАЈУЖА УЛИЦА

Најужа улица на свету свакако је Улица парламента у Екстеру, у Енглеској. Она је широка свега 66 сантиметара.

ПОЗЛАЂЕНИ СТИХОВИ

Као награду за једну песму од четири стиха, Унсурни, дворски песник султана Мухамеда Газнавида, добио

је онолико злата, дијаманата и рубина колико је могао да му стане у широм отворена уста.

Знајте ли све о КЛАВИРУ?

Сваки савремени човек познаје музички инструмент — клавијер. Али, већина људи не зна шта све захтева израда једног концертног клавира неке познате марке. Јер, у свету постоје куће које се већ скоро цео век баве производњом овог инструмента, улажући у то све своје знање и преносећи га са колена на колена.

Да бисте имали јаснију претставу о томе шта је све потребно за израду једног концертног клавира, испричаћемо вам неке занимљиве појединости. Пре свега, један концертни клавир тежак је близу 500 килограма, а састављен је од 12.000 делова. То су махом ситнишни комадићи дрвета који су до савршенства дотерани и обрађени, тако да се, у милиметар уклоне у инструмент. Из тих разлога овакве „фабрике“ клавира, од којих су неке за протеклих стоти-

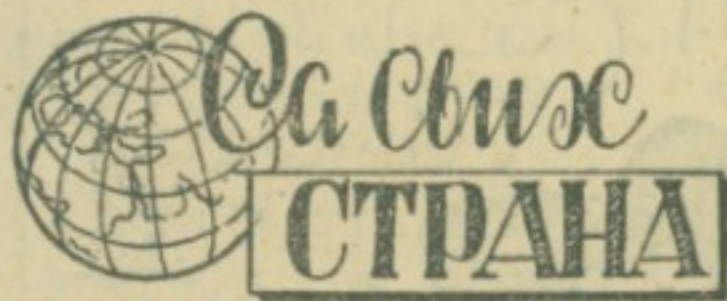
се у току пуне четири године систематски излаже утицају времена и ваздуха. У ту се сврху гомиле дасака од племените јеле, јавора, тополе, смреке, бразилијанског ружичастог дрвета, америчке ораховине или ајаховог дрвета из Хондураса наизменично стављају час под кров, час под ведро небо. У току овог проверавања одбаци се отприлике половина набављене грађе, јер не одговара траженом степену квалитета. Друга половина суши се у сушницама и кува у уљу, да би се затим поједине даске лениле једна уз другу и под великим притиском у пресамасу сушили и пресовале. Сад се тек приступа даљем дотеривању: пресоване и слепљене даске се тешу, глачају, лажирају итд., да би дрво добило потребну чврстину и збујност.

Пошто су сви ови радови завршени, приступа се провери издржљивости готовог инструмента. Из редова радника одабере се најснажнији, који има задатак да из све снаге удара по свакој од 98 дирки на клавиру чекићем који је потребно обавијен сукном. Делови који не издрже овакву пробу замењују се новим, а се испитивање издржљивости понавља. И то тако — све док најзад сви делови не буду успешно издржали пробу.

Сад тек долазе на ред мајстори за удешавање звука („клавир-штимери“). Они треба да погодним дотеривањем филца на дрвеним чекићима, који ударају по жицама, дају инструменту жељену боју и пуноћу звука. Ово је тежак посао, за који треба годинама увежбавати ухо. Тек после удешавања звука клавир може да се појави у концертној дворани и да под рукама неког мајстора — пијанисте дочара присутнима звуке Бетовена или Шопена.

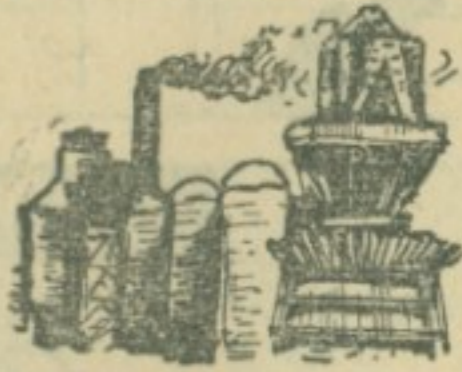

нак година изабациле и по 200 до 300 хиљада клавира, запошљавају у својим радионицама велики број квалификованих и искусних намештеника, јер израда једног оваквог клавира траје пуних девет месеци. С обзиром на то да квалитет звука умногоме зависи од материјала од кога је инструмент направљен, а то је углавном дрво, обраћа се највећа пажња на избор дрвене грађе. Због тога једна оваква кућа припреми огромне количине дрвета — понекад и по 500.000 кубних метара — које

ВИСОКА ПЕЋ

У развиту привреде проналазак високе пећи претставља знатан успех. Данашње високе пећи дижу се увис и до 35 метара, а у њима се може у року од 24 часа да произведе око 1.200 тона сировога гвожђа. Висока пећ ради непрекидно, осим када се поковари. Сирово гвожђе добива се топље-

њем гвоздене руде. Велике количине руде и кокса, које се пењу на милионе килограма, потребне су да би се добило 1.200 тона гвожђа. Том приликом, кроз цеви на горњем делу високе пећи одвајају се такође велике количине гаса, које се искоришћавају у индустријске сврхе.

ПТЕРАНОДОН

У доба најбујнијег развика гмизаваца, постојали су међу њима, поред цинова који су живели на копну, и гмизавци летачи. Неки су лепршали као слепи мишеви, неки клизили ваздухом као орлови, а неки су, опет, изгледали као авион. Кости су им биле шуље и то им је олакшавало лет. Највећи ваздушни цин свих времена, отако је постао свет на све до данас, био

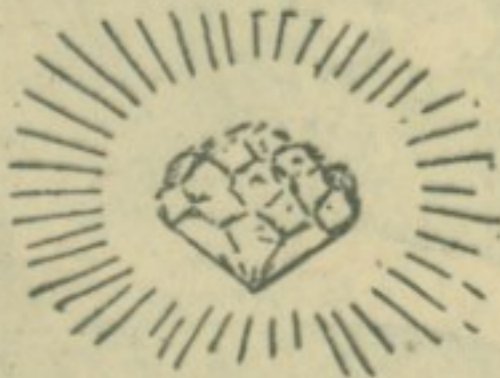
је птеранодон. Он је имао продужен четврти прст предњих ногу и на њима је била разапета кожа. Дужина крила износила им је осам метара. Глава им је била необична: спреда се завршавала продуженим кљуном, а позади на потиљку био је израстао велики шиљак. Од врха кљуна до врха тога шиљака размак је износио два метра. Та два продужетка на глави служила су птеранодону као кормило.

НЕШТО МАЛО О ДРАГОМ КАМЕЊУ

Драго камење су неки минерали који имају посебне физикалне особине, а када се брушењем дотерају употребљавају се као украс.

Најзначајнији драги камен је дијамант, који је уствари чист угљеник и тврђи је од свих минерала. Због нарочитих особина дијамант спада међу најскупочије драго камење. Осим тога што се употребљава као украс он служи и у разне техничке сврхе. Обично је безбојан, али постоје и жути, плави, зелени и црни дијаманти. Бриљант је најскупочија врста дијаманта, а позната је и друга — розета. Уствари, и бриљант и розета су дијаманти само нарочито брушени.

Корунд је алуминијев оксид. Он је не-обично тврд, а употребљава се за глачање и брушење метала. Јавља се у више боја. Црвени корунд назива се рубином, а плави сафиром. Исто тако као и корунд, и друго драго камење је спој разних елемената; једино је дијамант чист угљеник. Остало драго камење су: берил, који када је зелене боје назива се смарагд, а када је плаве — аквамарин; топаз је жуте, некад

ружичасте, или боје јоргована; спинел је сличан дијаманту, рубину и сафиру; циркон је разне боје, а када је црвен назива се хијацинт; турмалин има разне боје, а може бити и безбојан; гранат има променљив хемиски састав, има разне боје и имена: пироп, алмандин, меланит итд.; тиркиз је као небо плаве боје из које се прелива у зелену; хризоберин је зеленкаст, а једна његова врста је александрит, који је на сунцу зелен, као смарагд, а у ноћном светлу црвен.

Постоји и полудраго камење: опал, који је разне боје, а најпознатији су ватрени и сунчани опали; затим кварц (кремен) који је разне боје, а некад и безбојан и јавља се под разним именима као: горски кристал (безбојан), аметист (љубичаст), чађавац (мрк), моршон (црн), цитрин (жут), јаспис (жут, црвен и мрк). Кварц светлуца у разним бојама и назива се авантурин, мајче, тигрово и соколово око.

Да ли знате?

Вакцина против грипа

Свака зима донесе са собом нову епидемију грипа у већем или мањем обиму, сваке зиме људи се питају да ли ће најзад бити пронађен неки ефикасан лек против ове опасне болести.

Одавно научници покушавају да реше овај проблем, али са мало успеха. Њихова испитивања била су дуго успорена тиме што је ову болест било могуће пренети само на једну једину животињску врсту, која није баш много погодна за лабораториска истраживања — на мајмуне. Тек када су успели да пренесу грип на другу једну животињу — ласицу, учињен је на овом пољу значајан корак напред, јер је било могуће издвојити и одгајити културе вируса који проузрокује грип. После тога покушало се — истовремено у Енглеској и САД, где је грип много опаснији него у европским земљама — са производњом једног превентивног серума или чак антигрипозне вакцине. Међутим, опет се напнило на тога тово несавладљиве тешкоће због великог броја врста грипног вируса. Тако је вакцина која се успешно показала у сузбијању обољења изазваног једном врстом вируса била без икаквог утицаја на обољења изазвана другим врстама.

И поред овог неуспеха, неколико научника је и даље упорно радило на проналажењу лека против грипа. Најзад, прошле године, биолози који раде у једној лабораторији Јавне здравствене службе Сје дињених Држава успели су да добију такозвану јајану антигрипозну вакцину. Они су пренели вирус грипа на оплођена кокошија јаја на којима је кокошка лежала 48 часова. Ембрионални живот који се интензивно развија у јајету био је веома погодан за ра-

звој вируса, који је затим био подвргнут различитим хемиским поступцима. Јајчана вакцина биће испробавана и у току ове године и тек онда ће се моћи сазнати коначни резултати. Њени творци се надају да ће се она и у пракси показати исто онако успешно као и приликом огледа у лабораторији.

НЕЧУЈНИ БУДИЛНИК

У Немачкој је пре кратког времена пуштен у продају један нов будилник који не буди звоном и стога не узнемирају остале укупане. Овај будилник сав је од стакла, а по-дешен је тако да — слично кули светиљи — у размацима од по две секунде пушта спол светлости уперен на лице спавача. Навијен, овај будилник-рефлектор светли све док пробуде ни не прекине контакт, што може учинити тек кад устане из постеље, чиме је будилник извршио свој задатак.

БЕНЗИНСКИ РЕЗЕРВОАРИ ОД СВИЛЕ И ВУНЕ

Недавно је у САД патентира-ран бензински резервоар начињен од свиле, вуне или неке друге тканине, који аутоматски затвара рупу проузроковану метком. Овај проналазак биће од велике важности нарочито у војном ваздухопловству, не само због „неповредивости“ овог осетљивог дела авиона, него и зато што је овакав резервоар много лакши од металног.

Овај резервоар направљен је од више слојева тканине, чији су крајеви дијагонално слеђени. Унутра се налази нарочита заштитна смеша која се шири приликом додира са бензином. На тај начин, чим метак пробије зид резервоара смеша се рашири и потпуно испуни рупу кроз коју је прошао метак. Сем тога, слојеви

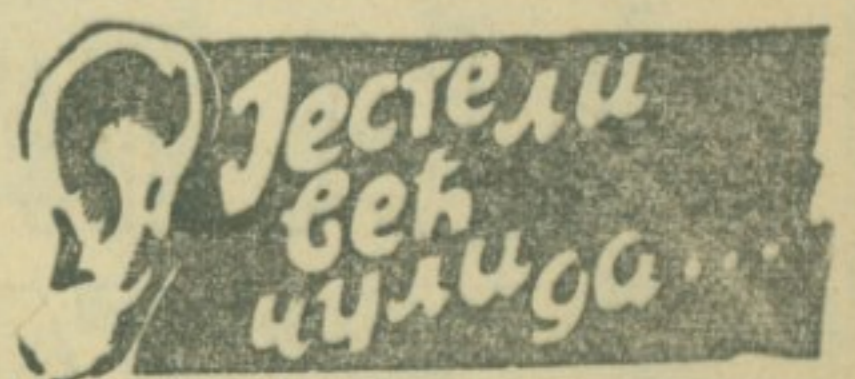
тканине су тако налепљени један на други да притисак до кога долази услед проласка метка кроз резервоар не изазива кривљење или пуцање на спојним местима, као што је то случај код металних резервоара. Смеса за лепљење не-растворљива је у бензину.

ТВРЂИ ОД ДИЈАМАНТА — ЛАКШИ ОД АЛУМИНИЈУМА

Доскора се сматрало да је дијамант најтврђа материја позната човеку. Међутим, сада је почела производња једне синтетичке материје тврђе и од самог дијаманта, тако да се може употребљавати при његовом сечењу и глачању. Овај производ добија се у електричним пећима дејством чистог угљеника на бораксов анхидрид. Лакши је од алуминијума, а на нормалној температури показује велику постојаност у погледу свог хемиског састава. Чак и на веома високим температурама не показује никакве промене у тврдоћи. Ова особина бесумње ће му осигурати широку примену у различитим индустријским гранама.

КОМПЛЕТНО КОНЗЕРВИРАЊЕ КРВИ

Досад је могла са успехом да се конзервира само крвна плазма. Сви покушаји да се у потпуности конзервира крв, претрпели су неуспех због тога што крвна зрна веома брзо почињу да се распадају. Међутим, недавно је у Француској откривен поступак помоћу кога се крв у потпуности са успехом конзервира. Њој се додаје мала количина „фенотиазина“, тако да после 42 дана крв садржи свега 0,6 до 4,5 од сто крвних зрнаца мање. За исто време, код обично конзервиране крви распаде се 20 до 30 од сто крвних зрнаца.

... прва ботаничка башта уређена је у XIV веку у Салерну, у Италији.

... на острву Ке-Фалонији, у Грчкој, постоји поток чија је вода слана.

... два америчка научника који су се бавили испитивањем чула вида код животиња утврдили су да животиње не виде предмете у оној пеличини како их виде људи. Тако, на пример, коњ има такве очи да му човек изгледа два и по пута већи него што је, оца види човека за једну трећину већег, а псу, међутим, човек изгледа мањи него што је уствари.

... разлика између светлости пуног Месеца и светлости Сунца толико је велика да би било потребно шест стотина хиљада пуних Месеца на тек онда да осветле земљу као Сунце.

... роса смрти, зове се један бојни отров који је пронађен крајем Првог светског рата.

... научници су утврдили да просечно од сваких пет хиљада људи један има срце на десној страни.

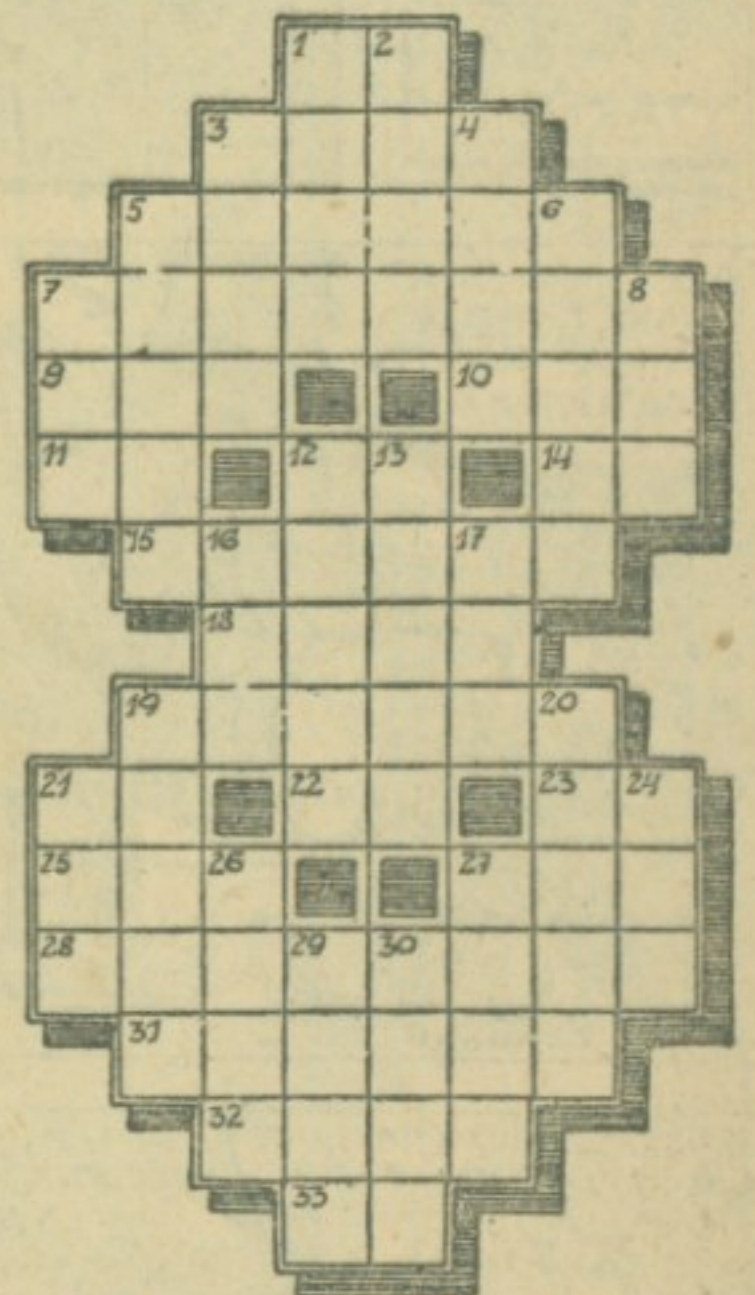

... код Самоједа, племена које живи у северном Сибиру, време се рачуна на бакраче. Један „бакрач“ је време које је потребно да пун бакрач хладне воде почне да кључа.

Водоравно: 1) зачин; 3) азиска земља; 5) шаховски термин; 7) индиски спев; 9) страна мушко име; 10) енглески социјалиста-утописта; 11) лична заменица; 12) место у Малој Азији познато по победи Александра Великог над Даријем; 14) афирмација; 15) страна женско име; 18) острво у Малајском Архипелагу; 19) врста вишње; 21) упитна заменица; 22) мера за површину; 23) показна заменица; 25) инсект; 27) острво на Јадрану; 28) наука о биљкама; 31) град у Италији; 32) прилог; 33) нота.

Усправно: 1) познати италијански филмски режисер; 2) показна заменица; 3) језеро у Италији; 4) мушко име; 5) земљорадник; 6) једна електрода; 7) скуп инсеката; 8) врста змија; 12) варош у Еквадору; 13) страна света; 16) грабљивица из фамилије соколова; 17) блато; 19) наша планина; 20) грчко полуострво; 21) судбина; 24) јудејски цар из X в. пр. наше ере; 26) општинско подручје; 27) алкохолно пиће; 29) јемство у меничном праву; 30) женско име.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

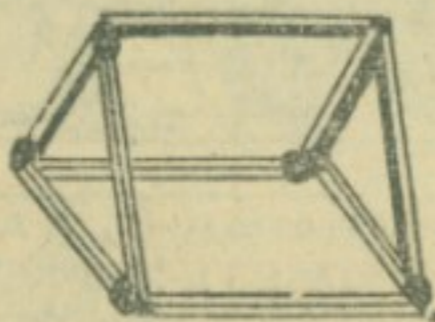
Водоравно: 1) Анадолија; 9) марама; 10) ас; 11) еп; 12) река; 14) рам; 16) радар; 18) идол; 20) тава; 21) рес; 23) мех; 24) Абалад; 27) на; 28) ав; 29) танин; 31) драга; 33) ај; 34) ри; 35) Арапат; 38) Ата; 40) ало; 41) горе; 43) Един; 45) онамо; 47) или; 48) кора; 50) ом; 51) ум; 53) нарави; 55) ботаничар.

Усправно: 1) Америка; 2) напад; 3) ар; 4) дар; 5) Омер; 6) лакат; 7) ја; 8) Астрахан; 13) Адам; 15) Морава; 17) авенија; 19) лед; 22) сатара; 25) баритон; 26) на; 30) народи; 31) драгољуб; 32) га; 36) але; 37) Тршмир; 39) арак; 42) Емона; 44) Илова; 46) Оран; 49) јри; 52) мо; 54) А (игом) Ч (ехов).

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ДЕВЕТ ШИБИЦА

Имате само девет шиблица. Како ћете од тога направити три једнака четвороугаоника и два једнака

троугла? Размислите и покушајте, па ако не можете погледајте слику.

ШТА ЈЕ ОБУКАО

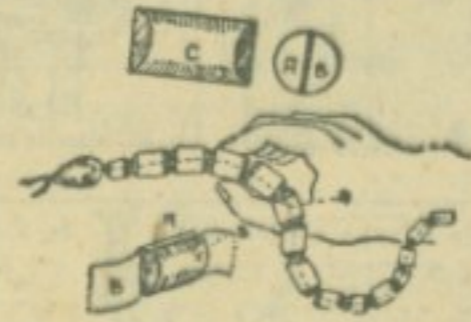
Ево једне игре која ће изоштрити вашу моћ запажања, односно показати да ли сте добар посматрач. Окупите се у соби и припремите сви оловке и хартију. Одредите кошком једног који треба да изиђе из собе. Овај ће се у „изгнанству“ преобући од главе до пете. Одећа може бити каква било. Важно је да садржи што је могуће више детаља и да остали буду изненађени.

Овако накићен, овај играч улази у собу и шета испред свих као „манекен“. Остали играчи имају на располагању два минута да забележе што тачније делове који сачињавају одећу њиховог друга. Сваки погођен детаљ рачуна се један поен, а сваки погрешно записан односи један поен. Победник у игри је онај који направи највише поена.

Игра је утолико интересантнија уколико је већи број различитих детаља који се теже распознају. На-

ЗМИЈА ОД ПЛУТЕ

Један метар траке, дванаест запушача, лепак и добар нож — то је све што вам треба да направите о-

ву занимљиву играчку којом ћете моћи да се нашалите са својим пријатељима.

Прави се овако: расеците уздуж запушаче тачно на по два једнака дела (сл. А и В) и обрежите их по ивицама (сл. С). Њихове плоснате стране премажите лепком и прилепите их са обе стране траке. Притом пазите да између свака два комада останите мало размака, који ће омогућити вртање и савијање „пршљенова“. Један запушач мало брижљивије дотерајте претстављаће главу змије. Причекајте док лепак буде сасвим сув, затим ухватите један „пршљен“ око средине и видећете да је трака дала „змији“ чврстину и покрете врло сличне змијиним, што ће уплашити ваше другове. Још ако је о-бложите хартијом на којој сте нацртали разне шаре или мрље, слика змије ће бити потпуна.

Ова игра је омилена у Грчкој, где занатлије вешито праве дугачке змије и са тако добром равнотежом да се може одржати у хоризонталном положају чак и ако се држи само за врх репа.

Победник, тј. играч са највише поена, излази и пресвлачи се и игра се наставља.

ПАЈА ПАТАК ВАТРОГАСАЦ

9 *Кашастироча*

